

September 2013

Får som naturplejere

Fordele ved får

Får er meget selektive - både i forhold til plantearter og plantedele. Med det smalle hoved kan de nå ind mellem stængler og grene og få fat på små friske skud og blade.

De er gode til at udvælge næringsrigt foder, så de kan klare sig selv på magre arealer.

Får, der er vant til at udrydde en uønsket plante, går hurtigt på den, når de sættes ind. Fårenes erfaring er ofte vigtigere end racen.

Får græsser både i småområder, hvor de udvikler en finmasket mosaik i vegetationen, men også på større partier af ugræsset vegetation.

De græsser gerne tæt, lav vegetation. Man udnytter ofte får til afgræsning af voldsteder og andre fortidsminder, fordi de danner en tæt slidstærk plæne. De tramper jorden sammen, så den bliver endnu stærkere, og de er så lette, at de ikke slider hul i vegetationen.

Moderat fåregræsning det meste af året vil begrænse de problematiske arter såsom blåtop, revling, birk og gyvel på lyngheder. Gyvel græsses dog bedst om vinteren, hvor fårene kan presses til at æde den. Især hvis der ligger sne over græs og urter. De æder ikke de gamle stammer, som derfor skyder igen. Hvis gyvel ryddes først, kan de dog bide genvæksten ned.

Får er gode til at bekæmpe tagrør, kæmpe-bjørneklo og rynket rose.

Græsning med får kan udbrede træstoffoldige græsser og halvgræsser kraftigt, f.eks. almindelig star, kærstar og katteskæg.

Fåregræsning kan hindre opvækst af vedplanter.

Hvis får er sat til at rydde et areal for uønskede vækster for at fremme betingelserne for sjældne plantearter, vil de samtidig æde de sjældne planter, som f.eks. orkideer. Det kan orkideerne godt tåle i et par år, hvis fårene herefter flyttes.

Fotograf: Jens Tønnesen, LandbrugsMedierne

Ulemper ved får

Kontinuerlig fåregræsning kan give en græsdomineret og relativt artsfattig vegetation med færre urter, mosser og laver. En god styring af fårene kan dog modvirke det. Træstofholdige græsser og halvgræsser vil ofte brede sig kraftigt. Også urter som agertidsel og stor nælde kan brede sig på arealer med får.

Generelt egner får sig ikke til fugtige arealer. Dog er marskfåret særligt tilpasset våde strandenge. På fugtige arealer er der stor risiko for infektion med leverikter, som får er meget følsomme overfor.

Det æder får gerne

- o De foretrækker lave, spæde planter.
- o De foretrækker urter fremfor græs.
- o De æder gerne planter med en let bitter smag, som kvæg helst undgår.
- o De æder store mængder løv og småkviste. Vedplanter udgør i gennemsnit ca. 20 %, afhængigt af øvrigt fødeudbud. Der er stor forskel på racernes foretrukne andel af vedplanter.
- o De æder de fleste løvtræer og buske.

Det æder får helst ikke

- o De undgår helst høje, frodige græsser og grove urter.
- o De vrager vissent græs.
- o De æder helst ikke vortebirk.
- o De undgår normalt også enebær og nåletræer, men der kan ske en tilvæning.
- o De æder normalt ikke ørnebregne, som er giftig, men ved ekstremt hårdt pres kan de lære at æde den.
- o De æder normalt ikke lysesiv, men kan presses til det om vinteren.

Sådan græsser får

Fåret udvælger planterne bid for bid ved hjælp af den spaltede overlæbe, der bruges til at gribe planten med. De kan græsse helt tæt på jordoverfladen og efterlade en plantevækst på 1 – 2 centimeters højde.

Får selekterer føden efter egenskaber og udseende (f.eks. torne eller vækstlagets tykkelse), smagsforskelle, næringsindhold og fordøjelighed af vegetationen.

De er mere interesserede i ung vegetation frem for gammel, og de vælger blade frem for stammer. Det er vigtigt, at fårene præsenteres for de vækster,

Fotograf: Heidi Buur Holbeck

der skal udryddes eller græsses, på det tidspunkt, hvor planterne er mest attraktive som næring. Gyvel og lyng ædes f.eks. helst om vinteren, bølget bunke og blåtop helst i det tidlige forår.

Græsningsmåden giver risiko for dødbidning. Derfor skal belægningsgraden løbende vurderes. Også af hensyn til biodiversiteten kan det være fordelagtigt med græsningspauser.

Gødningsklatter

Gødningsklatterne afsættes jævnt hen over arealet. Omkring hvilepladserne sker der en ophobning af klatter. På hvilepladserne kommer en "gødningsflora" med bl.a. agertidse, horse-tidse, skræppearter og stor nælde.

Ved intensiv pleje af et følsomt areal kan man øge fjernelsen af næringsstoffer ved at lukke dyrene ind på mindre følsomme arealer om natten. Får æder gerne græsset omkring gødningsklatterne - i modsætning til kvæg og heste.

Offentlig adgang til arealer med får

Får er generelt publikumsvenlige og ikke opsøgende. Det kan dog i nogle tilfælde være problematisk at have væddere på et offentligt tilgængeligt areal, da de kan virke truende. Løse hunde er et stort problem for fårene, da hunde kan jage og angribe dem. Hunde skal derfor altid være i snor. Fårene er gode til at danne veksler gennem landskabet, og dermed åbnes arealer op for publikum.

Kilder

- o [Græsning og høslæt i naturplejen](#), Rita M. Buttenschøn
- o [Kødkvæg som naturplejere - En manual omkring afgræsning af naturarealer med kødkvæg](#)
- o [Pleje af hedelyng - opskrift](#), Mons Kvamme, Norge
- o [Temahæfte Naturpleje, Dansk Fåreavl](#)
- o [Hyrdetimer, Håndbog i fårehold og naturpleje](#), Annette Holmenlund, 2007.

Foto: Colourbox

Fotograf: Heidi Buur Holbeck

Foto: VFL

PARTNER I
DLBR

Smag på Landskabet

midt
regionmidtjylland

Derudover har projektet fået støtte fra Kvæg-
afgiftforbuden, Region Midtjylland samt især
fra nærre tilgængelige: Sjørens, Silve, Håttebrø-
rg Røvedes.

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG
Planteproduktion